

Hilafetin Emevîler'den Abbasîler'e Geçişi ve Abbasî İhtilali Sürecinde Yaşananlara Taberî'nin Yaklaşımı

Muhammet Ahmet Alpak

 <https://orcid.org/0009-0003-6217-4532> | maldareshanu@hotmail.com

Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Öz

İslam tarihinde hilafetin Emevîler'den Abbasîler'e geçiş şekli kadar, bu geçişe İslam tarihçilerinin yaklaşım şekilleri de önemlidir. Zira İslam tarihçilerinin bu konuya yaklaşımları ya da bakış açıları, bir bakıma bunların tarihçilik anlayışlarını ve bu bağlamda onların tarih karşısında objektif olup-olmadıklarını göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Çalışmamızda, hilafetin Emevîler'den Abbasîler'e geçiş sürecinde yaşanan gelişmelerle ilgili İslam tarihinde otorite kabul edilen Ebû Cafer Muhammed b. Cerir et-Taberî (ö. 310/923) tarafından nasıl değerlendirildiği üzerinde durulmaktadır. Amacımız, söz konusu iktidar değişikliği özelinde, kendisinden sonraki tarihçileri ve aynı zamanda tüm Müslümanları etkileyen Taberî'nin tarih anlayışını tespit etmektir. Tebliğimizde işlediğimiz konu, spesifik olarak içerik olarak başka herhangi bir çalışmada ele alınmamıştır. Çalışmamızda yöntem olarak, bahsi geçen tarihçinin Târîhu'r-rusûl ve'l-enbiyâ' ve'l-mülûk ve'l-hulefâ', Ahbârü'r-rusûl ve'l-mülûk veya günümüzde daha çok kullanılan ve Türkçeye de Târîhu't-Taberî ismiyle çevrilen eserinden yararlanma yoluna gidildi. Araştırmamız bağlamında şu tespitler yapılmaktadır: İslam'dan önce birbirlerinin amansız düşmanları olan Abbasoğulları ile Ümeyyeoğulları arasındaki siyasî mücadele, Hz. Peygamber'in vefatından sonra ve özellikle Hz. Osman'ın hilafeti sırasında tekrar baş göstermiştir. Hz. Ali'nin vefatıyla, Ümeyyeoğulları hilafeti silah zoruyla ele geçirdiler ve saltanata dönüştürdüler. Emevîler'i hilafeti gasp etmek, din dışı icraatlarda bulunmakla itham eden ve aynı zamanda hilafetin kendi hakları olduğunu iddia eden Abbasoğulları, 750 yılında Emevî devletine kanlı bir şekilde son verdiler ve bu ailenin ileri gelenlerini öldürme ve hatta mezardakilerini çıkarıp yakma gibi din dışı bir uygulamaya gittiler. Abbasîler döneminde yaşayan Taberî'nin ise söz konusu iktidar değişikliği ve şeklini objektif olarak ele almadığını, daha çok Abbasî yanlısı bir anlayış sergilediğini söylemek mümkündür. Örneğin Abbasîler'in Ümeyyeoğulları'nı kılıçtan geçirdiklerini ve bazı ölüleri kabirlerinden çıkarıp yaktıkları gibi uygulamalardan bahsetmez. Bahsi geçen tarihçinin Abbasî yanlısı bir tutum tercih etmesinde de kuvvetle muhtemeldir ki onun, Emevî düşmanı olan Abbasîler zamanında yaşaması ve eserini bu dönemde kaleme almış olması etkili olmuştur. Zira bu dönemde -Mihne örneğinde olduğu gibi- bir tarihçinin Abbasîler ile Emevîler'i siyasî mücadelelerinde eşit derecede haklı görmesi ya da Emevîler'i övmesi, mevcut siyasî yönetim tarafından baskıya maruz kalma hatta cezalandırılma nedeniydi. Sonuç olarak, İslam tarihinin ilk iki asrını kapsayan ve ilk dönem İslam tarihi olarak da nitelendirebileceğimiz bu döneme, ilk dönem İslam tarihçilerinin bakış açıları ele alınarak değinilmiş ve gelişen olaylar değerlendirilmiştir. Bu da tarih yazımında mutlak objektifliğin neredeyse mümkün olmadığını, tarihçilerin eserlerini oluştururken direkt

veya dolaylı olarak da olsa, yaşadıkları dönemde egemen olan dinî-siyasî yapıların etkisinde kaldıklarını göstermektedir. İlk dönem tarihçileri arasında önemli bir yere sahip olan, Taberî'nin de yaşadığı dönemin egemen gücü olan Abbasî devletinin etkisinde kalarak, olayları naklettiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler

İslam Tarihi, Emevîler, Abbasîler, Taberî, Abbasî İhtilali.

Etik Beyan	Bu çalışma, Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan "Hilafetin Emevîler'den Abbasîler'e Geçiş ve Abbasî İhtilali Sürecinde Yaşananlara Taberî'nin Yaklaşımı" adlı tebliğin özetidir.
Türü	Bildiri Özeti
Geliş Tarihi	20.07.2023
Kabul Tarihi	05.08.2023
Yayın Tarihi	16.08.2023
Kategori	Sanat ve Beşeri Bilimler, Dini Araştırmalar, İlahiyat, Sanat ve Beşeri Bilimler, Tarih
Araştırma Alanı	İslam Tarihi
Sempozyum	:
Adı	3. Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/432
Yer ve Tarih	Çevrim İçi - 26-31 Ağustos 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi; Oku Okut Derneği
Bildiri Oturum Bilgisi	24. Oturum - 31 Ağustos 2023 Perşembe 11:00 - 12:10
Telif Hakkı	© 2023 Muhammet Ahmet Alpak. Yazar telif hakkını elinde tutarak yayımcıya uygun lisans ile yayım izni vermiştir.
Lisans	
Yayımcı	Oku Okut Yayınları
Kaynak Gösterimi	Alpak, Muhammet Ahmet. "Hilafetin Emevîler'den Abbasîler'e Geçiş ve Abbasî İhtilali Sürecinde Yaşananlara Taberî'nin Yaklaşımı". 3. <i>Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı</i> . ed. Abdullah Demir. 145-148. Ankara: Oku Okut Yayınları, 2023. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.54

The Transition of the Caliphate from the Umayyads to the Abbasids and Ṭabarî's Approach to what happened during the Abbasid Revolution

Muhammet Ahmet Alpak

 <https://orcid.org/0009-0003-6217-4532> | maldareshanu@hotmail.com
Master's Student, Ankara Yıldırım Beyazıt University, Ankara, Türkiye

Abstract

The way Islamic historians handle the change in Islamic history is just as significant as how the caliphate changed hands from the Umayyads to the Abbasids. To demonstrate their knowledge of historiography and whether they are impartial in the face of history in this setting, Islamic historians' approaches or perspectives on this subject are crucial. Our research focuses on how the caliphate was evaluated by Abū Ja'far Muḥammad b. Jarīr al-Ṭabarī (d. 310/923), recognized as an authority in Islamic history relating the developments over the transition period from the Umayyads to the Abbasids. Our objective is to identify Ṭabarī's historical perspective, influencing historians who came after him and all Muslims in light of the change in authority. No other study's content has mainly addressed the topic we include in our report. The methodology of our research is to make use of the aforementioned historian's *Tārīkh al-rusul wa'l-anbiyā' wa'l-mulūk wa'l-khulafā'*, *Akhbār al-rusul wa'l-mulūk*, or *Tārīkh al-Ṭabarī*, which is more commonly used today and translated into Turkish as *Tārīkh al-Ṭabarī*. The political conflict between the Abbasids and the Umayyads, who were fierce competitors before Islam, resumed during the caliphate of Uthman after the death of the Prophet Muhammad, especially Hazrat Uthman. With the death of Hazrat Ali, the Umayyads seized the caliphate and converted it into a reign. The Abbasids, who claimed that the caliphate had its own rights while accusing the Umayyads of taking the caliphate and engaging in non-religious practices, violently overthrew the Umayyad state in 750 and turned to non-religious practices like beheading prominent members of this family and even setting their graves on fire. It is probable to argue that al-Ṭabarī, who lived during the Abbasid period, did not examine the transition and form of power in question objectively, but rather displayed a pro-Abbasid view. For instance, he does not mention of atrocities like the Abbasids' sword-based massacre of the Umayyads or their removal of some of the corpses and subsequent burning. The fact that the mentioned historian lived around the time of the Abbasids, who were enemies of the Umayyads, and produced his work during this time strongly suggests that he supported an Abbasid stance. Likewise, at this era, as in the case of the -Mihna- example, a historian would be persecuted or even punished by the current political administration if they believed that the Abbasids and the Umayyads were equally right in their political fights or if they praised the Umayyads. As a result, this period, which encompasses the first two centuries of Islamic history and can be referred to as the first period of Islamic history, has been touched upon by taking into account the perspectives of early Islamic historians, and the events that occurred have been analyzed. This indicates that absolute objectivity in historiography is nearly unattainable, because historians,

whether directly or indirectly, were influenced by the religious-political structures dominating at the time. It has been found that al-Ṭabarī, an essential early historian, stated events under the influence of the Abbasid state, the dominating force during his day.

Keywords

History of Islam, Umayyads, Abbasids, Ṭabarī, Abbasid Revolution.

Ethical Statement	This paper is a summary of the study titled “The Transition of the Caliphate from the Umayyads to the Abbasids and Ṭabarī’s Approach to what happened during the Abbasid Revolution” presented at the 3rd Turkish Symposium of Social Science.
Type	Conference Proceeding
Received	2023-07-20
Accepted	2023-08-05
Published	2023-08-16
Category	Art & Humanities, Religion & Theology, Art & Humanities, History
Research Area	Religious Studies, Islamic History
Conference	:
Title	The 3rd Turkish Symposium of Social Sciences
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/432
Location & Date	Online - August 26-31, 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt University; Oku Okut Association
Proceeding Session	Session 24 - August 31, 2023, Thursday 11:00 - 12:10
Copyright	© 2023 Muhammet Ahmet Alpak. The author retains the copyright and provides the publisher with a proper license to publish.
License	
Publisher	Oku Okut Press
Citation	Alpak, Muhammet Ahmet. “The Transition of the Caliphate from the Umayyads to the Abbasids and Ṭabarī’s Approach to what happened during the Abbasid Revolution”. <i>The 3rd Turkish Symposium of Social Sciences: The Book of Abstracts</i> . ed. Abdullah Demir. 145-148. Ankara: Oku Okut Press, 2023. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.54